

‘Quickscan natuurtoets Sinnehiem, Haulerwijk’

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden
in het kader van natuurwet- en regelgeving*

Colofon

Titel: 'Quickscan natuurtoets Sinnehiem, Haulerwijk'

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 09412

Status: Conceptrapport

Datum: 18 december 2009

Auteur: Ing. M.G. (Mark) Hoksberg

Veldonderzoek: Ing. M.G. (Mark) Hoksberg

Eindredactie: Ir. A.B. (Arjen) Goutbeek

Opdrachtgever: BügelHajema

Contactpersoon: Mevr. M. Plantenga

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2009)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Hoksberg, M.G. (2009). 'Quickscan natuurtoets Sinnehiem, Haulerwijk'; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 09-412. EcoGroen Advies, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie en beoogde ontwikkelingen	1
1.3	Algemene opzet.....	2
2	Gebiedsgericht natuurbeleid	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	3
2.3	Nota Ruimte.....	3
3	Flora en fauna van het onderzoeksgebied	4
3.1	Methode.....	4
3.2	Flora	4
3.3	Zoogdieren	4
3.4	Broedvogels.....	6
3.4	Overige soortgroepen	8
4	Geraadpleegde bronnen.....	9

Bijlagen

I	 Wettelijk kader
II	 Vervangende nestgelegenheid Huismus

Samenvatting en conclusies

Aanleiding en doelstelling

In opdracht van BügelHajema (contactpersoon mevr. M. Plantenga) heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen herontwikkeling van verzorgingshuis Sinnehiem te Haulerwijk. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en het vigerend gebiedsgericht natuurbeleid. Het onderzoek is gebaseerd op een veldbezoek op 16 december en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens.

Gebiedsgericht natuurbeleid

Het onderzoeksgebied ligt in de bebouwde kom van het dorp Haulerwijk en maakt geen deel uit van een gebied dat is beschermd krachtens de Natuurbeschermingswet, Ecologische Hoofdstructuur of ander gebiedsgericht beleid. Op basis van de afstand, aard van de ingreep en tussenliggende barrières zijn uitstralende effecten op dergelijke gebieden ook niet aan de orde.

Aangetroffen en te verwachten soorten

Het onderzoeksgebied ligt in de bebouwde kom van het dorp Haulerwijk (Friesland) en bestaat uit een verzorgingstehuis van drie verdiepingen met enkele zijvleugels. Er zijn om het gebouw lage struiken en één grote boom aanwezig. Er is geen permanent oppervlaktewater aanwezig. Men is voornemens het verzorgingshuis te slopen en ter plaatse nieuwe aanleunwoningen te realiseren.

Onderstaand worden de bevindingen kort weergegeven:

- In het onderzoeksgebied zijn geen beschermde plantensoorten of plantensoorten van de Rode Lijst aangetroffen of te verwachten;
- In de bomen in het plangebied zijn geen geschikte vaste verblijfplaatsen voor vleermuizen aangetroffen. Op vele plaatsen in het gebouw zijn wél potentieel geschikte invliegopeningen gevonden. Op basis van de kenmerken van het gebouw wordt met name de Gewone dwergvleermuis verwacht;
- Er wordt geen schade aan vlieg- en/of jachtroutes van vleermuizen verwacht. Het onderzoeksgebied fungeert vermoedelijk als (beperkt) foerageergebied voor enkele vleermuissoorten;
- Verspreid in het onderzoeksgebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde (tabel 1 FFW), zoogdiersoorten als Rosse woelmuis, Gewone bosspitsmuis, Bosmuis, Huisspitsmuis en Egel te verwachten;
- De bomen en struiken vormen broedgebied voor algemene broedvogels zoals Heggenmus, Vink, Merel en Winterkoning;
- Omdat er geen permanent oppervlaktewater in de plangebieden aanwezig is, is de aanwezigheid van vissen en voortplanting van amfibieën hier niet aan de orde. Wel kunnen beperkte aantallen amfibieën als Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander overwinterend worden aangetroffen in de strooisellaag van de beplanting;
- Gezien de terreingesteldheid van het onderzoeksgebied en bekende verspreidingsgegevens, kan verder worden geconcludeerd dat er geen reptielen en beschermde dagvlinders, libellen en overige ongewervelden aanwezig en te verwachten zijn. Geschikte biotopen voor deze soortgroepen ontbreken.

Ontheffing en mitigerende maatregelen

- Het aanvragen van een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet is niet aan de orde;
- Om zekerheid te verkrijgen over de aanwezigheid van vleermuizen dient in het daarvoor geëigende seizoen nader onderzoek naar vleermuizen te worden uitgevoerd;
- Nesten van Huismus zijn jaarrond beschermd. Een korte omgevingscheck heeft uitgewezen dat er vermoedelijk geen uitwijkmogelijkheden zijn voor de vogels. In de nieuwbouw dienen daarom adequate vervangende voorzieningen te worden opgenomen in de vorm van nestkasten, nestpannen of vogelvides. Ook tijdens de sloop- en nieuwbouwfase dient voldoende nestgelegenheid te worden gegarandeerd;
- Bij de beoogde plannen zouden mogelijk exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren verloren gaan. Het overtreden van verbodsartikelen uit de Flora- en faunawet is hier voor laag beschermde soorten echter niet aan de orde, omdat automatisch vrijstelling van de verbodsartikelen 9, 11 en 12 geldt;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor begin maart en na eind juli of het onderzoeksgebied te controleren op broedende vogels en nesten binnen de invloedsfeer van de plannen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

In opdracht van BügelHajema (contactpersoon mevr. M. Plantenga) heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen herontwikkeling van verzorgingsthuis Sinnehiem in Haulerwijk.

De Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats. In het voorliggende onderzoek worden, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, de consequenties in beeld gebracht van de mogelijk te nemen ruimtelijke ingrepen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbesluit.

1.2 Situatie en beoogde ontwikkelingen

Het onderzoeksgebied ligt in de bebouwde kom van het dorp Haulerwijk in de gemeente Ooststellingwerf (Friesland) en bestaat uit een verzorgingstehuis van drie verdiepingen met enkele zijvleugels. In één van deze vleugels is een fysiotherapie gevestigd. Het gebied wordt begrensd door de Splitting, Ericastraat, Berkenweg en Veenmosstraat. Rond het gebouw zijn lage struiken en enkele bomen aanwezig. Er is geen permanent oppervlaktewater aanwezig. De grote aanleunflat die aan de zuidzijde van Sinnehiem is aangebouwd blijft gehandhaafd. In onderstaande figuur is deze met een geel vlak aangegeven.

Men is voornemens het verzorgingshuis te slopen en ter plaatse nieuwe aanleunwoningen te realiseren. Een nieuw verzorgingshuis zal overigens op het aanpalende perceel ten westen van Sinnehiem worden gebouwd. Hiervoor heeft EcoGroen Advies in 2007 een gelijksoortige natuurtoets uitgevoerd (Veeman, 2007).

***Figuur 1:** Ligging van het onderzoeksgebied (gele lijn) en de te handhaven vleugel (gele vlak) weergegeven op een luchtfoto. Direct ten westen van het plangebied is ook de nieuwe locatie van het verzorgingshuis zichtbaar. (Bron: Google Earth).*

1.3 Algemene opzet

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op één locatiebezoek en bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4 Geraadpleegde bronnen). Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in het onderzoeksgebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welk gebiedsgericht beleid uitwerking heeft in het gebied (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om overtreding van de Flora- en faunawet te kunnen voorkomen.

2 Gebiedsgericht natuurbeleid

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin o.a. opgenomen de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- Nota Ruimte, in streekplannen uitgewerkt voor bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), ganzenfoeragegebied en weidevogelgebied.

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

In de nabijheid van het plangebied bevinden zich geen Natura 2000-gebieden, zoals Habitat- of Vogelrichtlijngebieden. Dichtstbijzijnde gebied vallend onder bescherming van de Natuurbeschermingswet is het gebied Bakkeveense Duinen. Dit is een stuifzandterrein met uitgebreide Kraaiheidebegroeiingen. Vanwege de binnenstedelijke ligging van het plangebied en de lokale aard van de ingreep worden negatieve effecten op dit gebied uitgesloten.

2.3 Nota Ruimte

De Nota Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling is de Ecologische Hoofdstructuur in het leven geroepen en worden ganzenfoeragegebied en weidevogelgebied aangewezen. De Nota Ruimte is een zogeheten planologische kernbeslissing (PKB). Het Rijk verwacht dat provincies en gemeenten de Nota laten doorwerken in hun ruimtelijke plannen, zoals het streekplan en het bestemmingsplan.

De locatie ligt binnen de bebouwde kom en niet in de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS). Het dichtstbijzijnde als zodanige gebied ligt op ruim 800 meter afstand in het landelijk gebied. Het plangebied behoort ook niet tot andersoortige gebieden die vanwege specifieke natuurwaarden door de provincie zijn aangewezen. Er wordt geconcludeerd dat er geen aantasting plaatsvindt van gebieden die door de provincie zijn aangewezen.

3 Flora en fauna van het onderzoeksgebied

3.1 Methode

Op 16 december 2009 is een veldbezoek aan het onderzoeksgebied gebracht. Tijdens dit bezoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (tabel 2 en 3). Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Daarnaast is op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie 'geraadpleegde bronnen') en expert judgement, een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

In dit hoofdstuk worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden in de onderstaande tekst kort toegelicht. Een toelichting op de beschermingsstatus is gegeven in bijlage I.

3.2 Flora

Het plangebied is grotendeels voorzien van bebouwing en verharding. Er zijn verder vooral intensief onderhouden perken met sierplanten en struiken aanwezig, zodat er weinig wilde planten te vinden zijn. Er zijn alleen algemene soorten aangetroffen als Canadese fijnstraal, Gewone paardenbloem, Vogelmuur, Gewone melkdistel, Straatgras, Liggend vetmuur en Akkerdistel.

Beschermde plantensoorten of soorten van de Rode Lijst zijn niet aangetroffen en worden gezien de terreingesteldheid ook niet in het onderzoeksgebied verwacht.

3.3 Zoogdieren

Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd.

Potentiële verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders etc. Gedurende het veldonderzoek is specifiek gelet op dergelijke ruimten. De gevels en dakranden van de panden zijn onderzocht op geschikte invliegopeningen. Ook de op het terrein aanwezige bomen zijn onderzocht. Er zijn in de bomen echter geen geschikte invliegopeningen gevonden zodat de aanwezigheid van boombewonende vleermuizen niet te verwachten is.

Op veel plaatsen in het gebouw zijn potentieel geschikte invliegopeningen gevonden. Naast verspreid aanwezige openingen zijn met name de zijkanten van de loggia's nabij de aanleunflat, de boeiboorden van de keukenvleugel, zeven open stootvoegen en twee spouwroosters in de gevel van de fysiopraktijk geschikt.

Op basis van de kenmerken van het gebouw wordt met name de Gewone dwergvleermuis verwacht. Om zekerheid te verkrijgen over de aanwezigheid van vleermuizen dient in het daarvoor geëigende seizoen nader onderzoek te worden uitgevoerd. Zodoende kan schade aan deze strikt beschermde soortgroep worden voorkomen, en kan maatwerk worden geleverd bij benodigde mitigerende maatregelen.

Gericht vleermuisonderzoek

Vaste verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamkolonies en zomerverblijven (half mei - half juli), baltslocaties en paarverblijven (half augustus – half september) en winterverblijven (half oktober - begin april). Het vaststellen van de aan- of afwezigheid van migratieroutes en de functionaliteit van het gebied als foerageergebied kan het beste in de zomerperiode (mei - half juli) worden uitgevoerd. De genoemde perioden zijn globaal en kunnen afhankelijk van het weer wat eerder of later in het seizoen liggen.

Met behulp van een zogenaamde batdetector kunnen de ultrasone geluiden van vleermuizen voor de mens hoorbaar gemaakt worden en kunnen verschillende soorten op naam worden gebracht. Vaste verblijfplaatsen kunnen vaak ook gelokaliseerd worden aan de hand van zichtwaarnemingen van in- en uitvliegende exemplaren.

Het is niet mogelijk onderzoek in de maanden november - april uit te voeren in verband met de winterslaap van deze dieren. Ze zijn dan niet alleen inactief, maar verblijven bovendien vaak op andere locaties dan gedurende het zomerhalfjaar.

Nieuw protocol voor vleermuisonderzoek

Vleermuizen zijn een belangrijke soortgroep binnen de natuurbescherming. De soorten zijn echter moeilijk te inventariseren, vertonen specifiek gedrag en advies omtrent deze soortgroep is regelmatig complex. Tegen die achtergrond heeft het Vleermuisvakbureau van het Netwerk Groene Bureaus (NGB) in 2009 een protocol opgesteld voor de inventarisatie van vleermuizen. Het doel van het protocol is bij te dragen aan de kwaliteit en uniformiteit in onderzoek. Het protocol wordt ondersteund door de Dienst Landelijk Gebied (Ministerie van LNV) en de Zoogdiervereeniging VZZ. Vleermuisonderzoek blijft echter maatwerk en het protocol geldt daarom als richtsnoer en niet als plicht. De deskundigen van EcoGroen Advies baseren de te volgen inventarisatie op het protocol, maar stemmen de strategie en inzet telkens af op de omvang en complexiteit van de locatie.

Op basis van de terreinkenmerken en ervaring met verleende ontheffingen zijn volgens het vleermuisprotocol in deze situatie vier bezoeken nodig. Nader gespecificeerd zijn dat twee bezoeken in de periode half mei – half juli en tweemaal in de periode half augustus – half september; steeds met een minimale tussenpauze van 14 dagen.

Potentiële vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (b.v. rijen woningen, watergangen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

De ligging midden in de bebouwde kom garandeert echter een veelheid aan structuren die als oriëntatiepunten kunnen worden benut. Bovendien zal de vervangende nieuwbouw in de toekomst ook kunnen worden gebruikt ter oriëntatie.

Potentieel foerageergebied

Vleermuizen foerageren op locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen en bomenrijen of boven water. Door de aanwezigheid van bomen(rijen) en oppervlaktewater wordt het onderzoeksgebied mogelijk als foerageergebied gebruikt door enkele vleermuissoorten. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Mogelijk wordt het onderzoeksgebied in de huidige situatie gebruikt als foerageerhabitat voor enkele vleermuizen. Het onderzoeksgebied zal echter met de nieuwe inrichting ook in de toekomst geschikt foerageerhabitat voor vleermuizen kunnen blijven vormen zodat er zodoende geen sprake kan zijn van schade aan onmisbaar foerageergebied.

Overige zoogdieren

Binnen het onderzoeksgebied zijn mogelijk vaste verblijfplaatsen van de laag beschermde Rosse woelmuis, Gewone bosspitsmuis, Tweekleurige bosspitsmuis, Bosmuis, Veldmuis, Huisspitsmuis en Egel te verwachten.

Ook de middelhoog beschermde Steenmarter is uit de omgeving bekend. Op grond van de zorgvuldig uitgevoerde inspectie van het plangebied en de bebouwing kan met zekerheid worden gesteld dat er geen vaste verblijfplaatsen van Steenmarters in de gebouwen aanwezig zijn. Er zijn geen geschikte openingen gevonden en geen uitwerpselen, prooi-resten of 'marterlucht' aangetroffen. Mogelijk gebruiken Steenmarters het plangebied wel als jachtgebied. Deze functie blijft ook in de toekomst behouden. Andere juridisch zwaarder beschermde soorten worden op basis van terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht.

Bij de planrealisatie zullen exemplaren en verblijfplaatsen van de algemene en laag beschermde (FFW tabel 1) zoogdieren verloren kunnen gaan. Voor laag beschermde kleine zoogdieren geldt overigens automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen voor deze laag beschermde zoogdieren niet aan de orde is.

3.4 Broedvogels

In augustus 2009 is door het Ministerie van LNV de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' uitgebracht, waarin voor een aantal kwetsbare vogelsoorten is aangegeven welke nestplaatsen en hun functionele omgeving jaarrond beschermd zijn. Het betreft in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespendif, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor nog 34 andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Als nesten van deze soorten worden aangetroffen dient een omgevingscheck te worden uitgevoerd. Een deskundige moet vaststellen of er voor de soort een vervangend nest te vinden is in de omgeving. Als dat niet het geval is dient er voor zover mogelijk een alternatief nest te worden aangeboden. Indien dat ook niet mogelijk is dient er ontheffing te worden aangevraagd.

Op diverse plaatsen aan de oost- en westgevel van het hoofdgebouw zijn broedplaatsen van Huismus aangetroffen. Met name broeden ze op de bovenplaat van de zonweringen. Ook achter de boeiboorden van de keukenvleugel zijn nesten aanwezig. Er zijn minimaal zeven nestlocaties aangetroffen, maar vermoedelijk zijn het er meer.

Omgevingscheck Huismus

Tijdens het veldonderzoek zijn geen Huismussen aangetroffen. Huismussen trekken buiten de broedtijd in groepen door de nabije omgeving en rusten soms in dichte struiken waardoor ze niet worden opgemerkt. Zodoende kan nu niet worden vastgesteld hoeveel broedparen of individuen van Huismus in de nabije omgeving voorkomen. Het betreft een ruim opgezette buurt met veel groene tuinen. De huizen in de omgeving bestaan voor het grootste deel uit woningen uit jaren zeventig en tachtig. Deze typen woningen herbergen door de manier van bouwen en de staat van onderhoud vaak nog allerlei geschikte nestelplaatsen voor Huismus. Het is op basis van voorgaande te verwachten dat de wijk relatief aantrekkelijk is voor Huismus.

De Huismus heeft een uitgesproken ongunstige staat van instandhouding in Nederland. De broedpopulatie is sinds 1985 met mogelijk wel 50% afgenomen. Dit houdt vermoedelijk verband met vermindering van broedplekken in combinatie met een afgenomen voedselaanbod. Door renovatie en (hermetisch afgedichte) nieuwbouw neemt het aantal geschikte nestelplaatsen af. Het is te verwachten dat dit ook in de omgeving van het plangebied in de loop der jaren een vermindering van de broedgelegenheid is opgetreden door renovatie. Zodoende zal er hier waarschijnlijk toch een zekere woningnood zal heersen, die door het slopen van Sinneheim verder

zal oplopen. De dakloos geraakte Huismussen zullen zwakkere soortgenoten verdrijven naar minder geschikte locaties of er zelf genoeg mee moeten nemen, waardoor waarschijnlijk het voortplantingssucces zal afnemen.

Zodoende luidt de conclusie van de omgevingscheck dat het voor Huismus niet gemakkelijk is om in de omgeving vervangende nestruimte te vinden, en dient er als gevolg hiervan mitigatie (verzachtende maatregelen) plaats te vinden voor Huismus.

Mitigatie voor Huismus

Gelukkig accepteren Huismussen gemakkelijk kunstmatige broedvoorzieningen zoals speciale dakpannen en neststenen. In de nieuwbouw in het plangebied kunnen speciale neststenen en mussenpannen worden aangewend zodat er vervangende broedgelegenheid ontstaat. Ook dient het gebruik van vogelschroot in de nieuwbouw te worden vermeden.

Naar verwachting zal na de sloop de nieuwbouw nog niet klaar zijn bij aanvang van het broedseizoen. Daarom dienen er ter voorkoming van schade aan Huismussen ook tijdelijke mussenkasten op geschikte plaatsen in de nabije omgeving te worden opgehangen. Te denken valt aan het opnemen van nestvoorzieningen in de nieuwbouw van het verzorgingshuis op het naastliggende perceel.

Door deze beide vormen van mitigatie wordt de schade tenietgedaan. Door overmitigatie in de vorm van het plaatsen van een flink aantal broedvoorzieningen is de kans op spoedige bezetting groter. In bijlage 2 zijn voorbeelden en informatie over zulke broedvoorzieningen opgenomen.

Overige soorten

In de sierbeplanting, struiken en bomen rond Sinneheim zijn alleen algemene broedvogels als Heggenmus, Vink, Merel en Winterkoning broedend te verwachten.

Het is veelal niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen die gelden voor broedvogels. Er mogen daarom geen activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de vogels aanwezig zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels te worden gestart.

Voor de aanwezige soorten kan de periode tussen begin maart en eind augustus worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar. In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum.

Door gefaseerd te werken en de uitvoering op te starten buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels, is het mogelijk verstoring of beschadiging van broedbiotopen van vogels te voorkomen. Indien blijkt dat broedvogels afwezig zijn is het ook mogelijk om binnen de broedperiode van vogels aan te vangen met de werkzaamheden.

3.4 Overige soortgroepen

Omdat er geen permanent oppervlaktewater in de plangebieden aanwezig is, is de aanwezigheid van vissen en voortplanting van amfibieën hier niet aan de orde. Wel kunnen beperkte aantallen amfibieën als Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander overwinterend worden aangetroffen in de strooisellaag van de beplanting.

Het betreft amfibieën die laag beschermd (FFW tabel 1) zijn en waarvoor bij ruimtelijke ingrepen automatisch vrijstelling geldt. Juridisch zwaarder beschermde soorten worden op basis van biotoopkenmerken en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht in het onderzoeksgebied.

Gezien de terreingesteldheid van het onderzoeksgebied en bekende verspreidingsgegevens, kan verder worden geconcludeerd dat er geen reptielen en beschermde dagvlinders, libellen en overige ongewervelden aanwezig en te verwachten zijn.

4 Geraadpleegde bronnen

- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- Dienst Regelingen (2009a) Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.
- Dienst Regelingen (2009b) Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.
- Hustings, F.J. & J.W. Vergeer (red.), 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels (1998-2000). KNNV-Uitgeverij.
- Lange E., P. Twisk, A. van Winden en A. Diepenbeek (1994). Zoogdieren van West-Europa. Uitgegeven door de KNNV.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Nöllert A. & C. Nöllert (2001). Amfibieëngids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn.
- Natuurloket (www.natuurloket.nl).
- Provincie Drenthe (www.drenthe.info).
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (www.ravon.nl).
- Veeman I. (2007). Quickscan natuurtoets uitbreiding Sinnehiem, Haulerwijk; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 07-084. EcoGroen Advies, Zwolle.

BIJLAGEN

BIJLAGE I: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

- 1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

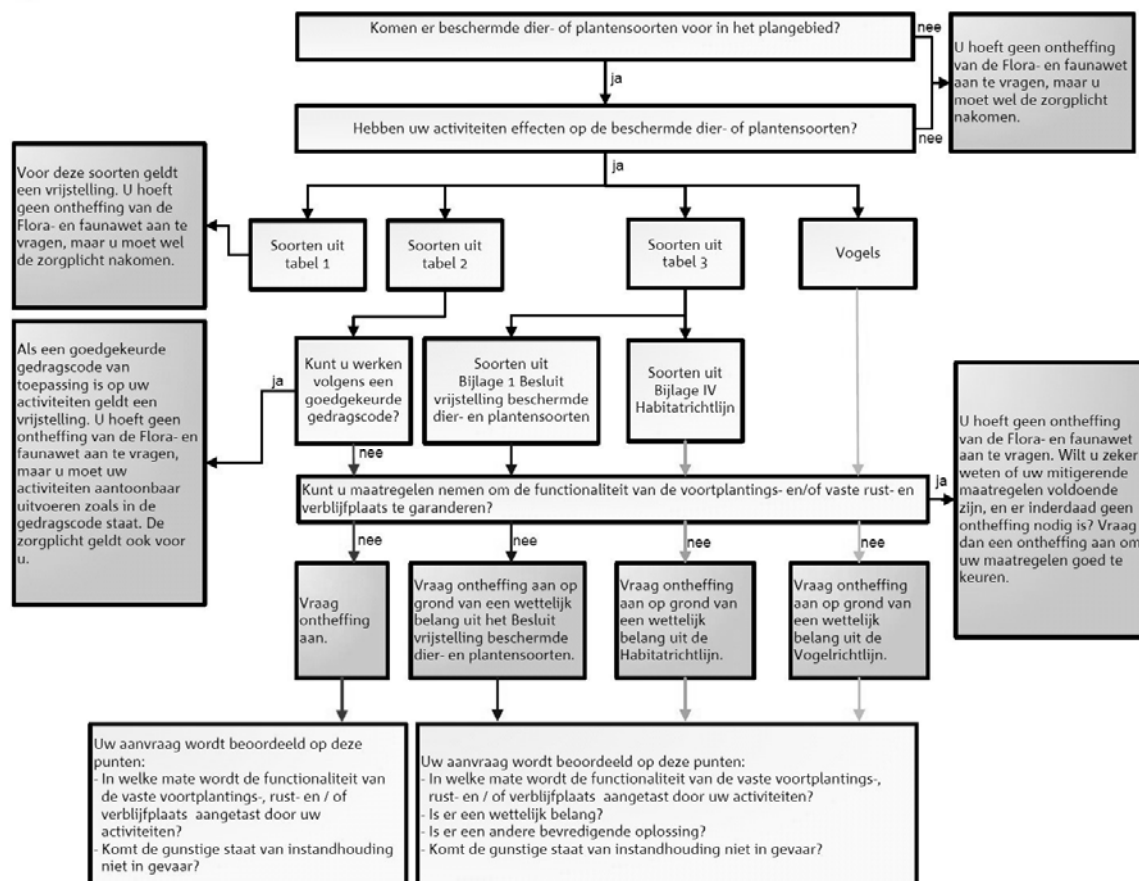
- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels¹.

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

Rode lijsten

¹ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

Los van de Flora- en faunawet heeft de Minister van LNV ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd². Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingsdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.minlnv.nl 'Onderwerpen Natuur'. U kunt daar ook verleende ontheffingen inzien.

² Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.

BIJLAGE II: VERVANGENDE NESTGELEGENHEID HUISMUS

De Huismus is de afgelopen decennia sterk in aantal achteruit gegaan; sinds 2004 is de soort op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten opgenomen. De belangrijkste oorzaken van de achteruitgang zijn vermoedelijk het verdwijnen van nestgelegenheid en verminderd voedselaanbod. Het realiseren van vervangende nestruimte kan schade aan lokale populaties van de Huismus voorkomen. Hieronder wordt een aantal mogelijkheden om vervangende nestgelegenheid te scheppen.

Huismussenpannen

Het bedrijf Waveka verkoopt al jaren speciale Huismussendakpannen en grote dakpanfabrikanten als Lafarge en Koramic kunnen door hen gemaakte dakpantypen op verzoek uitvoeren in een nestpan-variant voor Huismussen (ronde opening), hoewel dit niet voor alle typen kan.

Vogelvide

Een ander nestelalternatief is het aanbrengen van de 'vogelvide' onder de volle lengte van de onderste dakpannenrand, in plaats van het veelvuldig toegepaste vogelschroot. Dit nieuwe vogelvriendelijke product biedt huismussen een veilige nestelplek onder de pannen. De Vogelvide biedt Huismussen een veilige nestelplek onder dakpannen. De Vogelvide voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Bouwbesluit. De Vogelvide is de afgelopen jaren met goed resultaat getest in Noordwijk, Amsterdam, Alkmaar en Hardenberg.

Mussenkasten en mussenflats

Deze houten of betonplex nestkasten zijn kant en klaar te koop. Ze zijn erg geschikt om onder oversteken en dakgoten te plaatsen. Ondanks het gebruik van duurzame materialen hebben deze kasten een beperkte levensduur en daarom verdienen bovenstaande oplossingen de voorkeur. Wel zijn deze kasten geschikt als tijdelijke maatregel, bijvoorbeeld als de vervangende nieuwbouw op zich laat wachten. In zo'n geval kunnen bestaande panden in de buurt met dergelijke kasten worden uitgerust. Nestkasten worden o.a. geleverd door Vivara. Ze zijn in alle kleuren te verven.

Adressen voor broedvoorzieningen

www.vogelbescherming.nl

www.monier.nl

www.vivara.nl